

GYŰJTŐ: KISS JÓZSEF

GYŰJTÉS IDEJE: 1979.

TART.: A TURBÉKI "KALOMISTA" BÚCSÚ

25 lap

FÖLDRAJZI MUTATÓ: TURBÉK

SAK MUTATÓ: XXII. 2.

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRONIS

ÁTVÉRTVE AZ EGY. LTK. 42.11-es TÉTELE ALÓL.

4211

A turbéki " kálomista " bucsu

I r t a :

K i s s J ó z s e f
ny.ált.isk.igazgató.

P é c s

Szamuely Tibor u. 1/b. I.6.

7633

P:.....

S Z E M É L Y I L A P

Szaz Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra beküldött pályamunkákhoz

A pályázó neve és foglalkozása / tanulóknál osztálya /: Kiss József
ny.ált.isk.igazgató.

Tanulóknál az iskola neve és címe: -----

A beküldött pályamunka címe: A turbéki " kálomista " bucsu

A gyűjtés helye:/ helység,megye / ideje és egyéb körülményei:

Botykapeterd / Baranya megye / 1920-1930-as években. Botyka községben születtem és ott éltem 1935-ig, mikor is mint gyermek és fiatalember, magam is minden évben részt vettem a turbéki bucsukon. Azóta is e községben élő rokonsággal többször beszélgettünk ezekről. De feleségem a szomszédos Rózsafa községben született s ő is gyakran részt vett ezen a bucsun.

A pályamunkában f e l h a s z n á l t irodalmi forrásmunkák: / amennyiben a pályamunkában nincsenek feltüntetve /
Forrásmunkákat nem használtam.

Az adatközlők / kiktől az anyagot gyűjtötte / személyi adatai / név, életkor, foglalkozás,lakóhely /, amennyiben a pályamunkában nincsenek feltüntetve:

Saját visszaemlékezésem, így adatközlőm nem voltak.

Résztvett-e a benyújtott pályamunka valamilyen más / járási, tudományos diákköri, diáknapi, iskolai, stb./ pályázaton ? Ha igen, melyiken és milyen eredménnyel ?
Nem vett részt.

A pályázó további gyűjtési / pályázati / tervei: Egy törzsökös parasztcsalád életutjának a megírása.

Milyen központilag szervezett kérdőíves adatgyűjtésben vett részt a folyó évben ?

Nem készítettem, mivel közel egy évtizede minden évben résztveszek a pályázaton és a kiírás szerint nem volt kötelező.

Pécs, 1979.....

Aláírás:.....

Pontos lakcím: P é c s .

Szamuely Tibor u. 1/b. I.6.

7633

Turbék és Szigetvár elválaszthatatlan egymástól. Amig Szigetvár mindenki előtt ismert, Turbék bizonyosan kevésbé. Ezért szükségesnek érzem, hogy röviden szóljak néhány mondatban Turbékról.

Szigetvárt minden valószínűség szerint az ott folydogáló Almás patakról már 1408-ban Almássziget néven említik. De a korábban kelt feljegyzések szerint a XIII. század második felében IV. Béla monostort állított. 1473 óta Szigetvárt az Enyingi Török család birtokolta. Amikor Török Bálint 1541-ben Buda elestekor török fogságba esett, fogolytársa lett Tinódi Lantos Sebestyén is, aki 1534-35-től Szigetváron tartózkodott s Török Bálint gyermekeit tanította. 1561-től már Zrinyi Miklós volt a vár parancsnoka, amikor 1566-ben Szulejmán szultán 100 ezer főnyi sereggel és 200 ágyuval megjelent a vár alatt. Zrinyinek mindössze 2500 katonája és 54 ágyuja volt, de harcosai bármikor képesek voltak meghalni vezérükért. Zrinyi Miklós mindent elkövetett, hogy a várat jókarba helyezze, őrsége pedig harckészséggel várta a törököt.

Szulejmán szultán serege 1566 augusztus 5-én érkezett meg s a vártól mintegy 3 - 4 km-re lévő Turbék körüli dombokon ütötte fel sátorát.

A török első támadását az ujjváros ellen indította, amit augusztus 9-én, miután a védők minden éghetőt felgyújtottak, hogy a töröknek semmi se nyújtson védelmet, visszavonultak az óvárosba.

Szakadatlanul folyt a küzdelem s mindjobban beszorultak a védők s még augusztus 19-én 800-900 emberre olvadt le a magyar sereg, augusztus 21-én a török az óvárost is elfoglalta s Zrinyi mintegy 600 vitézével szorult be a várba.

Megkezdődött a vár ostroma s a török töltést hordatott a várat körül vevő megduzzasztott patak vizén át a vár alá olyan magasra,

hogy róla a várba be lehetett látni. Ekkor még a vízfelfogó töltést is átvágták a törökök, hogy a vár körül mesterségesen képzett tó víze elfolyhasson. A vár őrsége ezt a munkát egy napra meg is akadályozta s 200 török foglyot ejtettek.

A harc kimenetele nem volt kétséges s Zrinyi Miklós hiába kért segítséget, nem kapott. Augusztus 26-tól szeptember 1-ig hét nagy rohamot vertek vissza a várba szorult katonák, de az elesettek helyébe újabbak nyomultak. Szeptember 5-én a felrobbantott Nádasdy bástyán keletkezett réseken tömegesen nyomult be az ellenség. Állítólag ezen a napon halt meg Szulejmán szultán.

A belső vár körül a törökök tüzet gyújtottak, ami ellen már nem volt védelem. A vár védői készültek a végső küzdelemre és szeptember 7-én Zrinyi Miklós a felnyitott kapun át kirohant vitézeivel a törökre, míg el nem esett, addig hősiiesen harcolt.

Ezután a város lakosságát a török elűzte, azt annyira feldulta, hogy az 1571-i összeírás csak 9 házat említ. Ezután a törökök rácokat telepítettek a városba s az üldözött magyar lakosság a közeli Turbékra költözött.

A törökök Szulejmán szultán belső szerveit Turbékon temették el, majd föléje siremléket / türbét / emeltek, míg bebalzsamozott holttestét Konstantinápolyba szállították.

Több mint 122 esztendei török uralom után 1689 január 26-án hosszú ostrom után a várat védő H^ászán bég feladta.

A türbét részben átalakítva, illetve föléje Mária tiszteletére templomot emeltek s a római katolikusok bucsujáró helye lett.

Kezdeti időben csak katolikusok látogatták a kegytemplomot és bucsujáró helyet, mégpedig nagyon sok alkalommal. Hiszen sok "Mária nap" ~~volt~~ és ezeket mind megünnepezték.

A török hódoltság korában Somogy déli részének csakugy, mint Baranyában, főleg az ormánsági részen ugyancsak tért hódított a reformáció. Az el nem pusztult falvakban a magyarság a legtisztább "magyar vallás" - nak, a reformációnak a követője lett, akiket Kálvin

után kálvinistáknak, vagy az ezen a vidéken használatos népi kifejezéssel " kálomistáknak " neveztek. Bár maguk a református vallást követők azt még eltűrték, hogy kálvinistáknak nevezzék őket, azonban a " kálomista " kifejezést nem vették szívesen, sőt haragudtak érte, mert " csufolódást " éreztek benne csakugy, mint amikor a római katolikusokat " pápisták " - nak nevezték. Nem egy esetben sértés is származott belőle s még a veszekedésig is eljutottak.

Szólás-mondásként emlegetik - ezt ugyan tréfásan és élcelődve -, hogy " vastagnyaku kálomista, hosszinyaku pápista. "

Idős emberektől igyekeztem e kifejezésekre, szóhasználatra magyarázatot keresni. A vastagnyaku kálomista kifejezésre kétféle variációt is sikerült lejegyeznem. Egyik : az itt élő magyarság általában alacsony termetű, rövid nyakkal, kerek fejjel. A másik variáció : a nyakas, konok, megátalkodott embert nevezik " vastagnyakunak " s a termet, valamint a jelző nagyon sokszor egybeesett s egybeesik jelenleg is.

Míg a vékony nyaku " pápisták " között gyakrabban lehet találni magasabb termetű, elsősorban nemzetiségi származásu és a római katolikus vallást követő embereket, akiket a " vastagnyakuak " kissé le is néztek s azt tartották, hogy szavukat nem állják, ingadozó, egyszóval korántsem olyan szavahihető és szótartó.

A lakosságnak közeli együttélése - mégha vallási szokások ellen - téte, melyeket gyakran mesterségesen is szitottak - az egyes falukat, illetve embereket közelebb hozta egymáshoz. Ez főleg a " gyelős napokon, így a bucsuk alkalmával különösképpen megmutatkozott. Ugyanis Szigetvártól délre és keletre eső községek lakosságának a turbéki, becefai, ~~Szibóti~~ szőlőben volt kisebb- nagyobb szőlőjük, rajta présházzal és pincével. Ezek a szőlők - nagyon jó borokat préseltek a szőlőkből - főleg a filokszéra pusztítás előtt - a bucsujáró helytől néhány - 1-3 km- re voltak, illetve jelenleg is vannak. Míg a faluk 3-10-15 km-re. Így aztán az a szokás alakult ki, hogy a re-

formátus falvak lakosságának nagy része is - elsősorban azok, akiknek szüllejük és prэшázuk is volt a " högyön ", ünnepet jelentett augusztus 15-e, " Nagyasszony nap " és szeptember 8-a, " Kisasszony nap. " Ezek a napokon nem dolgoztak, még ha hétköznapi volt is. Még a cséplést is abbahagyták, bármennyire szoritotta is az idő a cséplőnivalót. Ezekre a napokra nagyon készültek ezen a vidéken. Ahol olyan volt a prэшáz, hogy aludni is lehetett, már előző nap felvitték a baromfiakat vagy a húst, mert a családnak, meg a meghívottaknak is a pincénél volt az ebéd, amit a család legidősebb háziasszonya készített el. Azért mentek már előző nap elvinni a húst, mert akkor még nem volt hűtőszekrény, de a pince hűvöse megőrizte úgy, hogy a hús a legnagyobb melegben sem romlott el.

A kocsi ugyan még aznap hazament, mert a paradés kocsit - a jobb módúaknál sárgára festett, csak nevezetes napokon használt - megmosták, a tengelyt megkenték kocsikenőccsel s a " sallangos " lószerszámot vették elő, hogy azokba fogják be a megvakart és megkefélt, farkukat kimosott, nehéz, ringó faru lovakat. A kantáron ott volt a piros, kék, zöld, sárga sallang. Legtöbbször még az istrángok is ujak voltak. Ostorként sem a " vágás " - ból vágott ostor nyelet használták, hanem az ünnepélyes alkalmakkor használt, úgynevezett nádostor nyelet, vagy azt, ami annak idején nagyon divatos volt, - acélvessző volt benne, s rajta az ugyancsak sallangos szijostorral.

Ez a kocsi már megillette, hogy deszka ülés helyett vagy fonott " vessző ülés kosár " vagy " féderes " kocsiülést tegyenek fel. Szinte vitatkoztak, hogy kinek van szebb festett kocsija, új lószerszáma, féderes ülése. Az ülést lehetőleg új lótakaróval takarták le. Ha nagy lány volt a családban, az az anyjával hátsó ülésen ült, a lótakaróra még fehér lepedőt is terítették, hogy be ne piszkolódják a szép bucsú ruha, melyet erre az alkalomra varrattak Szigetváron. Már hónapokkal előre meg kellett rendelni a varrónőnél, annyi ruhát kellett nekik készíteni. Pedig a Náncsi néni is, meg a Várady Ilonka, akik annak idején a legnevesebb varrónők voltak, hatan - nyolcan is dol-

goztak, mégis alig győzték a munkát. Nem is nagyon vállaltak mástól, mint akik korábban is már náluk varrattak. Mert új ruhának lenni kellett a turbéki bucsura, ha másra nem is jutott, vagy ahogyan annak idején azon a vidéken mondani szokásban volt, megkoplalták, vagy megrongyoskodták.

Már Becefánál - még nem volt kövesut - egymást érték a kocsik, óriási porfelhőt kavarva fel a földes uton. Mikor Turbékba érkeztek, annyi volt a kocsi, hogy legnagyobb vásárban sem lehetett annyit látni. A kocsis vagy dobott egy "vetet" lóherét vagy lucernát a lovak elé, vagy kifogta őket és a saráglyába - saráglának nevezték - tették a szárazat vagy a zöldet, amit a lovak ráfogattak. A kocsisok meg levették a kiskabátot, a zakót s ismerőst keresve, de a kocsi közelében maradván, beszélgettek.

A lányok pedig, hamarosan találtak falubeli vagy vidéki ismerőst, jártak sátorról-sátorra s nyelték a port. Aztán vásárolak is valami csecsebecsét, cukorkát, mely ugyan valami celofán vagy túll félével le volt takarva, ennek ellenére lepte a por, amit csak akkor lehetett észrevenni, ha vett valaki belőle s szopogatni kezdte. Akkor érezte, hogy bizony korcog a foga alatt a cukorra rakódott por.

Ha pedig a lányok megszomjaztak, leginkább a bábos sátor alá mentek, hogy egy pohár márcot igyanak, melyet nagy bádoggal korszókból öntöttek decis vagy két decis poharakba. A poharak elmosása úgy történt, hogy ott volt egy vödör víz, abba bele mártották és már jöhetett is az újabb vendég. Dolyóvizes pohármosás akkor még nem volt.

A legények nagyon sokan gyalog, de akinek volt kerékpárja, az azal ment a bucsura. Már előző nap rendbeszdték a kerékpárokat, sokan vaslakkal ki is festették, aztán megolajozták. A nadrágszárat pedig csiptetővel fogatták össze, nehogy elérje a kerékpár láncsajtos legyen a nadrág szára. Az ing gallérját begombolták, nyakkendőt kötöttek s hogy ne lobogjon, valami diszes csiptetővel az ing elejéhez erősítették. Még az akkoriban oly divatos fehér panama, kihajtós galléru inghez is kötöttek nyakkendőt. Annak idején divatos volt,

hogy a nadrág szára jóformán csak a bokáig ért s elég szűk is volt a szára. Ugyancsak divatos volt, hogy a nadrág az ugynevezett " lengyel " nadrág volt, melyhez még nyáron is elggé vastag kockás vagy cifra hosszuszáru harisnyát viseltek s vagy fél, vagy magasszáru cipőt huztak.

Divatos volt továbbá a kerékpárosoknál, hogy a nyeret, az ülést lekötötték zsebkendővel, nehogy a nyereg bepiszkítsa. ^{nadrágot.} A bucsunál a kerékpárt valamelyik ismerős kocsijának az oldalához támasztották, vagy a kocsni hátuljába tették. Egy kocsinál néha 10-15 kerékpár is volt s a kocsis vigyázott rájuk, míg gazdájuk a bucsut róttá leggyakrabban nem egyedül, hanem öten-hatan. Az idősebbek egy - egy pohár sört ittak, míg a fiatalabbak márcot, vagy csöves kannából mért ugynevezett limonádét, mely kissé cukrozott vagy szaharinozott víz volt, melybe az árusítója valamiféle pasztilla félét dobott, mely a folyadékot halvány rózsaszínűre festette. Itt bizony még a poharak elmosása is elmaradt.

A bucsuban legtöbbször úgy délelőtt 10 órától 1 óráig voltak. Ilyenkor alig lehetett mozogni. A gyermekek a ringlis körül tolongtak. Akinek volt pénze, az lóra ült, a lányok pedig a hintóba. Annak idején nem volt villany vagy motor, ami hajtotta volna a ringlist, hanem gyerekek hajtották, kiknek nem volt pénzük, hogy befizessenek egy menetre. Öt hajtás után lehetett egyszer felülni. Bőven volt munkaerő, mert a hajtani akarók egymást lökdösték, hogy hozzáférjenek a kis létrához, melyen fel lehetett menni a hajtótérre.

Amikor a nagyobb lányok és legények már alaposan kisétálgatták magukat, akkor odamentek arra a helyre, - Tepsisnek nevezték - ahol már szólt a zene és délfelé kevesen táncoltak is. Itt mindig valamelyik szigetvári cigánybanda muzsikált a Sárköziek közül, akiket csak " Réteseknek " ~~neveztek~~ neveztek. Volt belőlük vagy három bandára való is. Közülük is a leghiresebb, kitűnő primás, a " Rétes Bandi." De az itt táncolók még kevesen voltak. Inkább csak nézegetelöztek a legények is, meg a lányok is. Ez arra volt jó, hogy táncközben az ismeretlenek megismerjék egymást, megkérdezzék, hogy hová való, délután hol lesz, kivel van, stb. Ez olyan előzetes volt a délutánihoz. Aztán ha szimpatizál -

tak egymással, akkor a legény délután odament, ahová a lány mondta.

Mikor megunták magukat, akkor odamentek a kocsijukhoz, melyre felültek, hogy elmenjenek szőlőjükhöz, a pincéhez, ahol már készen volt az ebéd. Legtöbb pince előtt volt vagy nagy cseresznye, vagy diófa. Oda, az alá tették ki a kecskelábu asztalt, melyet leterítették kendervászon abrosszal. Ezt nem sajnálták, ha rácsöpögött az étel, vagy esetleg kidült a pohárból a bor - jó vörösbor - s az meglátszott rajta. Ha ez megtörtént, mondogatták is, hogy nem baj, van viz a kutban elég, amivel majd kimossák. Gyorsan sőt hintettek rá, hogy könnyebben ki lehessen mosni.

Szokás szerint disznóhusos káposztát főztek jó csipős paprikával fűszerezve. Így nem kellett levest is készíteni. Aztán még volt csirkepörkölt új burgonyával, meg tejfeles uborka salátával. E kétféle étetek kívánta is a jóféle bort, melyet tisztán ittak. Hiszen abban az időben még nem volt szifonos üveg, szódavizet pedig nem lehetett másutt kapni, csak a kocsmában, az pedig távolabb volt. De nem is nagyon kívánták. Azt tartották, hogy a jó bort kár lenne vízzel elrontani.

Ebéd végén ettek még mákos vagy diós kalácsot. Nem volt divatban sem az aprósütemény, sem a torta.

Ahogy visszaemlékszem, gelencsérektől ^{vett} mázas nagy tálban tették fel az asztalra a husos káposztát is, meg a pörköltet is. Ugyancsak mázas cseréptányérokat raktak fel s abból ettek. Evőeszközül csak kanál volt, meg mindenkinek a saját bicskája. A csontot evés közben ledobálták az asztal alá, amit csak később takarítottak össze.

Az asztal mellé vagy a kis lócára, vagy négylábu székre ültek. Ezeket a lócákat vagy székeket az egyes emberek maguk készítették még pedig úgy, hogy egy kétarasznyi széles, két ujjnyi vastag deszkának a végeit kifurták, lábakat faragtak bele és már készen is volt az ülő alkalmatosság.

Bort mindenkor lopótökből készült " hébérrel " hozták fel a pincéből s ugyancsak mázas cserépkorsóba ersztették bele. Abból töltöt -

tek üvegbe s legtöbbször mindenki üvegből ivott, mert csak később volt már vastag, könnyen el nem törő üvegpohár is kint a pincéknél. Ha nem volt viz, akkor a poharakat borral öblítették ki. Nem sajnálták azt a bort, amit erre a célra használtak fel.

Mivel a szőlők között dülőutak voltak, azon elég sokan jártak s jóformán mindenki ismerős volt. Ha valaki ott járt, az nem mehetett el úgy, hogy meg ne kínálták volna borral. Ennek el nem fogadását sértésnek tartották s harag is lehetett volna belőle.

Ebéd után a nagyleány másik ruhába öltözött s úgy készült a tánchoz. De nem siettek, hanem csak úgy délután 3 - 4 óra között mentek a becefai vagy az ugynevezett " szilvási " kocsmához, ahol az udvaron volt a tánc. A tánc helyét előző nap alaposan fellocsolták, hogy nagy por ne legyen. De tánc közben is többször fellocsolták vékonyan, hogy se por, se sár azért ne legyen a locsolás után. Itt a " Molnár " - féle rezesbanda játszott. A kocsmáros azért fogadta meg, hogy a rezesbanda hangja messzire elhallatszik s csalogatta a vendégeket, a fiatalokat, a táncosokat. No, meg a sok édesanyát, akik leányukat elkisérték, hogy aztán gyönyörködjenek bennük. De ott szoktak lenni a keresztanyák is, azokkal beszéltek meg a komaasszonyok, hogy kivel is táncolt a lányuk. Ha nem ismerték a legényt, akkor igyekeztek valamiképpen megtudakolni, hogy hová való az illető, kik a szülei, mennyi a " birtokuk ", akar-e már házasodni, vőnek akar menni, vagy saját házukhoz akar lányt vinni.

Az anyák, keresztanyák, nagyanynak nagy " karéj " - ba álltak s úgy nézték a táncolókat. A lányos anyák lányukon kívül nézegették a legényeket, akinek fia volt, azok pedig a lányokat. Aztán volt nagy " suttogás ", hogy melyik lánynak milyen a ruhája, a viselkedése, hogyan tud táncolni, stb. A lányos anyák még azt is megfigyelték, hogy egyegy tánc után a lányuknak kiszemelt legény mit csinál ? Társaival beszélget vagy siet oda, ahol az italt mérték és mit ivott ? Elegendő - e neki egy pohár sör vagy egy pohár bor, aztán meg, hogy minden tánc után iszik -e vagy csak néha. De figyelemmel kísérték

még azt is, hogy " tányérozáskor " melyik legény mennyit tett a cigány tányérjába. Ha keveset, akkor fősvénynek, fukarnak tartották, ha meg többet, akkor azt mondták, hogy kihanemüsködő, nagyzoló, pazarló. Egyszóval, volt látnivaló bőven.

Akik nem táncoltak, - főleg az idősebb férfiak - azok ott ácsorogtak, ahol a sört mérték, mert ilyenkor a kocsmánál illő volt egy - két pohár sört meginni, meg aztán a rokonokat megvendégelni. Igaz, hogy néha nagyon sokat kellett várni s volt is nagy tolakodás. Ilyenkor a kocsmárosok úgy mérték a sört, amint az ma van szokásban, hogy sokkal több volt a hab, mint a sör. Aztán még többet kellett várni, ha éppen csapolás volt.

Ha egy legény már régebről is ismert egy leányt, akkor vett egy pohár sört, azt odavitte a körben álló lányoknak, illetve egy leánynak, aki a sört elfogadta. De csak éppen a szájához emelte a poharat s megkóstolta, mert visszautasítani is, meg meginni is nagy illetlenség lett volna, ami nemcsak ott, hanem még a leány falujában is elég sok " szóbeszédre " adott volna okot. Mivel a leány nem itta meg a sört, azt a legény odavitte a leány anyjához, aki elfogadta s legtöbbször a mellette lévő ismerősével vagy éppen a komaaszonyával együtt fogyasztották el.

Ha a leányt még nem akarták férjhez adni, akkor alkonyatfelé odaállt a kocsi a kocsmá elé és elmentek haza. De ha valamelyik lánynak komoly udvarlója volt, akkor bizony nem siettek haza, hanem még sötétedés után is ott maradtak s a drótra felakasztott " karbid lámpa " világánál táncoltak még este 9-10 óráig is s csak azután mentek haza.

De nem volt szokásban, hogy ott a bálban, illetve a szünetben sétáltak volna, legfeljebb a többiektől néhány lépésnyire beszélgettek a fiúk a lányokkal, hogy mindig " szöm elütt lögyenek. "

Ha már reggeli idő óta tartott az ismeretség a legény és a leány között, akkor a szülők között - gyakran a " szörző " közvetítésével még abban is megállapodtak, hogy a " kétasszony nap között " - augusz-

tus 15 és szeptember 8-a, Nagyboldogasszony és Kisboldogasszony napja között mikor lesz a kéretés.

Ha ez megtörtént, - de még ha nem is, de komoly volt a dolog - akkor a kisasszonynapi, szeptember 8-i bucsura már együtt mentek el. Az volt a különbség, hogy ilyenkor már a két család együtt volt és ebédezett a pincénél.

A fiatalok a bucsuban már együtt jártak, mégpedig úgy, hogy fogták egymás kezét. Az nem volt divatban, hogy egymásba karoltak volna. De e-béd után a báibaz~~az~~ azért csak elmentek. Ha komoly volt az udvarló, vagy esetleg a menyasszonyjelölt, vagy már menyasszony is, de még nem volt gyűrű, azt arról lehetett megtudni, hogy mikor egy-egy táncnak vége lett, akkor a legény a különben " karéba " / körben / álló lányok között álló választottja előtt állt és ott is fogta a kezét addig, amig újra meg nem szólalt a zene és táncolni nem mentek.

Az ilyen " foglalt " lányt már nem illett másnak felkérni táncolni, de táncközben lekérni sem, legfeljebb valamelyik közeli hozzátartozójának, rokonának. Az ilyen legény sem kért fel már másik lányokat táncra. Ebből sértődés vagy harag lett volna. A legények is tiszteletben tartották ezt a szokást, így nem volt ok, hogy egy leány a felkérővel nem ment el táncolni, mert a kikoszarzás nagy szégyen lett volna. De arra sem volt ok, hogy a komoly udvarló nem adja át táncosát és ebből veszekedés, verekedés lett volna.

Kisasszonynapi bucsura már sok szőlősgazda szedett koránérő szőlőből egy kis előleget, így nagyon sok helyen már " ujbör " is volt. Ha csak lehetett, akkor birkahúst vettek és birkapaprikás vagy pörkölt volt ebédre.

Nagyon sok házasságot ezeken a bucsukon, illetve a szállókben készítettek elő a " szörző " asszonyok kellő raffináltsággal vagy hozzáértéssel.

Ahogy én láttam gyermekkoromban a bucsut.

Emlékezetem szerint még nem jártam iskolába, amikor először voltam a turbéki bucsuban. Nagyanyámmal mentem el. Édesanyám szépen fel -

öltöztetett, de bizony rettenetes poros lett a ruhám, cipóm, mivel gyalog mentünk, a kocsit erősen porozta a mellettünk elhaladó sok kocsitól. Sokszor nyargalva szaladtak mellettünk a lovak, hogy még nagyobb port verjenek fel.

Nem nagyon korán indultunk, így már a nap is melegén sütött. Már mentünkben le akartam vetni a cipőmet s mezitláb menni, de nagyanyám nem engedte. Ahogy mentünk, már sokan jöttek velünk szemben. Ezek igazi bucsusok voltak, mert a kocsitton jöttek és énekeltek. Elől hozták kalaplevéve a nagy feszületet és a zászlókat. Az asszonyok kezében imakönyv volt, meg olvasó, míg a kisebb lányok a nyakukba akasztva hozták magukkal a bábból készített színes olvasót. A kisebbek bizony el-elmaradoztak a többitől, mert már el voltak fáradva.

Nagyanyám emlegette, hogy ezek katolikusok, akik már előző nap megérkeztek a bucsura, ugynevezett " hálásra " jöttek. Csak később értettem meg, hogy ott aludtak a téglával bekerített templomkertben a már előző este részt vettek a misén és még reggel is.

Amikor oda érkeztünk, nagyanyám mondta, hogy először menjünk be a templomba. Én ugyan szívesen kint maradtam volna nézegetelőzni, de nagyanyám nem engedett, hanem megfogta a kezemet és úgy vezetett be a templomba. Már előtte mondta, hogy vegyem le a sapkám és bent a templomban nem szabad beszélgetni. Ezt én meg is fogadtam.

Szülőfalumban, Botyka községben már azelőtt is voltam templomban, csak hogy az más volt, mint amit itt láttam. Azt már tudtam, hogy református vagyok és a mi falunk temploma fehérre volt meszelve belül is, itt meg sok képet, festményt meg szobrot láttam. Nagyon el is csodálkoztam s kezdetben nézegettem, aztán kezdtem kérdezősködni, de a nagyanyám csak azt mondogatta, inkább suttogta, hogy itt nem szabad beszélgetni, hanem imádkozni kell. A miatyánkot már tudtam, de annyira elbáméskodtam a nekem új látottak felett, hogy alig kezdtem el az imádságot, máris eltévesztettem.

Nagyanyám még mondta, hogy kerüljük meg az oltárt, mert ő úgy szokta, meg fogadalma is volt rá, hogy édesapám hazakerült az első há-

boruból. Még le is térdeltünk, de én hamar meguntam és mondtam, hogy menjünk fel, mert nekem fáj a térdem a kövön, meg hideg is és nem szeretek benn lenni. Csak suttogtam nagyanyámnak, hogy menjünk már ki, mert valamit füstölnek és én nem szeretem ezt a szagot, mert az nem jó. Nagyanyám mondta, hogy misézik a pap és az füstöl. Akkor még nem tudtam, hogy mi az a füstölés, meg talán akkor hallottam ezt a szót is először, hogy " tömjén."

Amikor aztán megszólalt az orgona, akkor meg nem akartam kimenni, egyre mondogattam nagyanyámnak, hogy várjunk, ~~meg~~ meg akarom hallgatni, hogy mit muzsikálnak. Ugyanis nálunk otthon a református templomban akkor még nem volt orgona. Aztán énekeltek is, de nem értettem, hogy mit. Így aztán én mondtam, hogy most már igazán mehetünk kifelé.

Mikor kiértünk, akkor meg azt éreztem, hogy nagyon meleg van a benti jó hűvös templomban lét után.

A kijáratnál koldusok ültek a földön és kéregettek. Volt olyan, aki rongyos katonaruhában ült, - az első világháború után volt - mellette volt a mankója - mink_y bankónak^u neveztük akkoriban azon a vidéken - előtte pedig kifakult zsiros katonasapka. Rimázkodott, hogy adjanak neki néhány fillért. Ugy emlékszem, hogy nem fém pénzt adtak, hanem papírpénzt. Az bizonyos, hogy Baranyának és Somogynak az a része akkor szerb megszállás alatt volt.

Nagyanyám kibontotta zsebkendője sarkát, mert abba~~x~~ volt a pénze belekötve. Maga is kivett belőle és nekem is adott, hogy tegyem bele a koldus sapkájába. Annak idején sok koldus volt és nagyon hálálkodtak, ha valakitől kaptak valamit, főleg pénzt. Bucsu alkalmával igyekezett mindenki jót tenni és adni abból, amije volt.

Engem a látványosságok nagyon érdekeltek. Különösen elidőztem az " Olcsó János " előtt, aki kosarában sok apró-cseprő dolgot tartott s árult. Főleg az tetszett, ahogyan dicsérté portékáját, s ahogyan alkudoztak vele. Nagyanyám nagy mestere volt az alkunak. Amikor már nem hagytam neki békét, hogy vegyünk egy órát, nagynehezen - sok alkudozás után - nem órát vett, hanem egy kis gyűrűt, melynek piros szeme volt.

Ki is nézegettem az ujjamon, mert félttem, hogy elveszik. Nagyon örültem neki, hogy majd megmutatom édesanyámnak, meg a többi gyermeknek.

Ma is emlékszem, hogy bizony sirás lett a vége, mert kiesett a szép piros szeme és elveszett. Hiába, az Olcsó Jánostól való ócskaság volt.

Aztán meg alig tudott nagyanyám elvonszolni a plánétás embertől, ahol kis ládikában piros szemű fehér egerek voltak s azok huzták ki a cédulát, ahogyan mondták, a plánétát, aki fizetett érte. Volt olyan, aki nagyot nevetett az íráson, de olyan is volt, aki mikor elolvasta, összegyűrte és eldobta. Arra is emlékszem, hogy a legények többen is huzattak planétát, aztán mutogatták egymásnak, hogy egyikre is az volt nyomtatva, mint a másokra.

Csak akkor hagytam ott, amikor nagyanyám azt mondta, hogy menjünk tovább, mert vesz egy szelet dinnyét. Én a piros bélüt szerettem. Vett is egy szeletet, amit azon a helyen elkezdtem enni. De itt is baj történt, mert a leve nemcsak a földre csurgott le, hanem az ingem elejére is. Azt meg belepte a por és hamarosan úgy nézett ki, mintha sohasem lett volna kimosva.

Nem éppen a megértő gyermekek közé tartoztam, mert nekem minden kellett volna a bucsuban. Csak nagyanyám győzte volna pénzzel. Azt valahogyan még kikunyeráltam, hogy vegyen egy báb lovat. Igaz, hogy csak csikó volt szép sallanggal a füle mellett, de ennek is örültem. Azt meg nem is kértem, hogy sipcukrot is vegyen, mégis vett. De mire a pincénkhez értünk, bizony a sipcukorból már nem volt, mert addig fujtam-szopogattam, hogy elolvadt.

Mielőtt azonban elindultunk volna, csak kierőszakoltam egy üveg "krachedlit." Ez szódavizes málna volt, amit két decis forma üvegekben árultak. Egy kis üveggömböt a szódaviz ereje odaszoritotta az üvegben lévő gumigyűrűhöz, így a krachedli nem tudott kifolyni. Csak akkor, amikor az üveggömböt benyomták, így lehetett az üvegből inni. De csak akkor, ha a kis üveggömb az üveg szája alatt kiképzett kis mélyedésben volt és onnan nem tudott kigurulni. Szóval arra is

kellett ügyelni, hogy hogyan tartják az üveget.

Mikor eluntuk magunkat, akkor nagyanyámmal elmentünk a becefai szállóban lévő pincénkhez, ahol már szüleim is ott voltak. Ott ebédeztünk, hogy utána egy kicsit elmenjünk a becefai kocsmához mi is egy kicsit nézelődni. No, ekkor ez még engem nem nagyon érdekelt. Legfeljebb az, ha a Molnár féle banda nem hegedült, hanem trombitával játszottak, így zenéltek. Különösen az tetszett, ha olyan dalt játszottak, melyet én is ismertem. Legjobban az tetszett, akinek a szép fényes, réz színű nagy trombitája volt. Szerettem volna egyet belefujni, hogy én is tudnék - e vele muzsikálni. De az is tetszett, aki kis trombitán játszott, csak az ujjait billegette és szépen ki tudta vele a nótát cifrálni.

Ott bizony gyakran meleg volt, megszomjaztam s ilyenkor szódavízvet vetettem édesapámmal. Mivel nem voltunk érdekelve, hogy sokáig maradjunk, estefelé elindultunk haza, hogy szüleim este még a jószág körüli munkát elvégezzék.

Amikor már nagyobb lettem, akkor nem nagyanyámmal meg szüleimmel mentem el a bucsura Turbékba Nagyasszonykor, meg Kisasszonynapkor, hanem kisebb bandába verődve, magunk, gyerekek. Nem kellett bennünket féltetni, hiszen nem volt nagyon messze.

Családunk pénzügyminisztere nagyanyám, a család anyagi helyzetétől függően kiutalványozott egy-két pengőt azzal a meghagyással, hogy ezt nem azért adta ám, hogy az egészséget el kell költeni. Hanem azért van, hogy a többiek is lássák, mely szerint nem pénz nélkül engedtek el hazulról. Még az utbaigazitásokat is elmondta. Pedig akkor már voltam vagy 16 éves. Cukorra vagy egyéb édességre 40-50 fillér. Ha megszomjazok, egy pohár sör ára 24 fillér. De egy " rőndös gyeröknek " elég egy délután a becefai kocsmánál két pohárral. Ha a cigány tányérozik, lehet kétfilléreseket beledobni, úgy jobban csörög. De ha fényeset akarok bele tenni, akkor egy nikkeltiz filléres untig elég. Ezt sem kell mindegyik tányérozásnál, mert a cigány egyet muzsikál, a másikonál már hordozza a tányért. Meg is fogadtuk a tanácsokat, mivel

nem volt más megoldás, hiszen úgy sem volt több pénzünk, így nem lehetett volna költeni.

Ekkor már nyitottabb szemmel jártam, aztán társaimmal meg is beszéltük a bucsuban látottakat. Így arról beszélgettünk, hogy a bucsura nagyon kevés olyan leány, legény, asszony vagy férfi ment el, aki vallásos volt és hitbéli szüksége éreztette vele, hogy a bucsun részt vegyen. Bár bizonyos vallásosság még élet bennem is, de mint református vallásban neveltet, nem a bucsui bünbocsánat vonzott, hanem az ott összejött sokadalom, forgalom, kíváncsiság, vagy bizonyos szórakozási lehetőség kihasználása. Mert bizony kevés szórakozási lehetősége volt az akkori falusi fiataloknak. De a bucsuk évente visszatérőek voltak, amit velem együtt nagyon sok fiatal, de idősebb is várt. Olyan igazi népünnepély volt. Azért írom, hogy népünnepély, mert valamennyi népréteget meg lehetett ott találni. Emlegették, hogy a hivatalos nagymisén még az "uri osztály", élen a szigetvári főszolgabíróval és Szigetvár község elöljáróságával, képviselőtestületével hivatalosan is megjelentek.

Ilyenkor több hintó gördült a templom kerítésének bejárata elé s ott szállt le a főszolgabíró a feleségével, kit a diszes hajdu ruhába öltözött hivatalsegéd segíett le - a főbíró huszárja -, hogy a misén diszes ruhájában ott álljon a gazdája mellett szinte mozdulatlanul a nagy melegben.

A nagymisét ez alkalommal neves, jó szónok szerzetes - ferencrendi barátok voltak Szigetváran - mondta. De arra is emlékszem, mikor már nagyobb voltam, emlegették, hogy Pécsről a Pius gimnáziumtól jött jezsuita paptanár, máskor meg a cisztercitáktól volt, aki a prédikációt mondta.

Aztán azt is megfigyeltük, hogy egyik koldus, - igaz, hogy egyik lába hiányzott és mankóval járt, - de délután már rendesen fel volt öltözve, nem viselte a sötét szemüveget, hanem barátaival együtt ivott a "tepszisi" kocsmá udvarán felállított asztaloknál és a Rétes Jancsival, a cigánnyal muzsikáltatta magát.

Most már nem tudnám megmondani, hogy hová való volt, de majdnem minden bucsun ott volt egy idősebb férfi, aki tárogatózott. Régi dalokat, kurucdalokat játszott tárogatóján, mely messze hallatszott és bizony vonzotta maga köré a hallgatóságot. Egy-egy bucsu alkalmával gyakran játszotta a " Krasznahorka büszka vára ", " Nagybercsényi Miklós " , " Kossuth Lajos azt izente " kezdetű dalokat. A földön lévő kalapjába pénzt mindenki annyit tett, amennyit akart.

De ott voltak a cigányok is. Mégpedig a bucsu szélén külön ültek a teknővájók, másik részen pedig az ugy ismert " kolompár " cigányok. Ezek nem barátkoztak egymással, sőt a teknővájóknál a kolompárok " magasabbrendűeknek, előkelőbbeknek " tartották magukat. Öltözködésük is valamivel - főleg a férfiaké - kissé rendesebb volt, mint a teknővájóké. De a somogyi kolompárok még a baranyaiakkal sem nagyon beszélgettek, sőt ellenségesek voltak egymással szemben. Egy ízben nagyon csúnyán össze is verekedtek és csak több csendőr tudta őket puskatussal szétválasztani.

Abban mindegyik cigánycsoport megegyezett, hogy ittak - férfi - ak és nők egyaránt -, nemegyszer be is rugtak s ilyenkor elkezdtek énekelni, " gajdolni " s később pedig táncolni. Itt láttam először a cigányok fergeteges és hosszantartó táncal való mulatozásukat s különös, de szép és dallamok éneküket. A nők minden esteben mezitláb táncoltak. Az éneklés cigány nyelven folyt, de gyakran közben bele - szurtak magyar szavakat is.

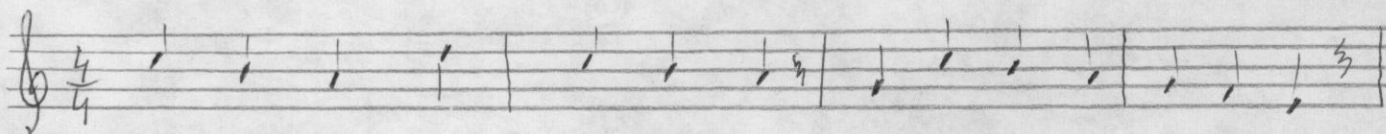
Bár alkalmam lett volna annak idején dalukat megtanulni, sőt később le is kottázni, - akkor még nem lévén magnetofon - sajnos, ez elmaradt. Így most már nem tudnék olyan dalt elmondani, sem lekottázni, amit annak idején hallottam.

Egy-egy ilyen bucsu alkalmával elég nagylétszámú csendőr is kint volt s párosával sétálgattak. Nem valami kellemes lehetett a posztó egyenruhában, melynek annak idején még magas gallérja volt s a fekete kakastollas kalap. Bizony folyt róluk a víz s még csak le sem vehették, hogy arcukat megtöröljék az izzadságtól.

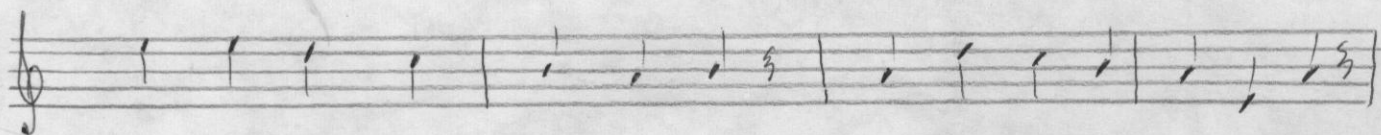
Néha akadt dolguk is, mert a cigányok össze-össze verekedtek. Ilyenkor csattogtak a pofonok s nem sajnálták oldalbaverni puskatussal a verekedőket. Aztán némelyik árus is kiabált, hogy ezt vagy amaszt lopták el a sátra alól. A tolvajt ritkán tudták elkapni, mert az hamar egéruat nyert a hatalmas tömegben.

Már tanítóképzőbe jártam s akkor is a bucsu alkalmával be-be néztem a templomba. Igaz, hogy ekkor már kisebb - nagyobb tudatossággal. Láttam, hogy a ráccsal bekerített helyre dobálták a pénzt, hittek abban, hogy a turbéki Mária megszabadítja őket testi szenvedéseiktől, vagy lelki kinjaiktól. Nem sajnálták a pénzt, mert a bedobált pénz mennyi - sége is erre utalt.

Mikor kijöttem a templomból, hallottam némelyik koldus kérő, könnyörgő énekét szánalmat keltve maga iránt. Több ízben is végighallgattam, hiszen minden esztendőben ott ültek a templomot körülvevő téglakerítés bejáratánál. Annak idején egyet-kettőt le is jegyeztem s megtanultam. A kottája a háboru alatt elveszett. De még ma is emlékszem rá, így most emlékezetből jegyeztem le.

Boldogságos szűz anya, csodatevő Mária

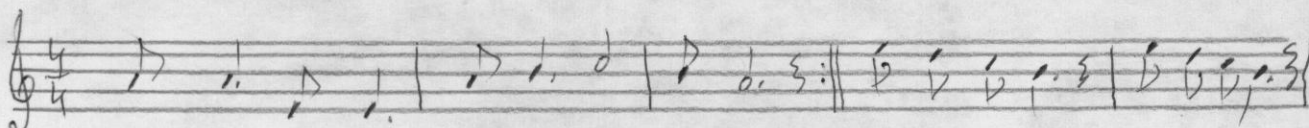

Krisztus urunk szent anyja, nyomorultak gyámola.

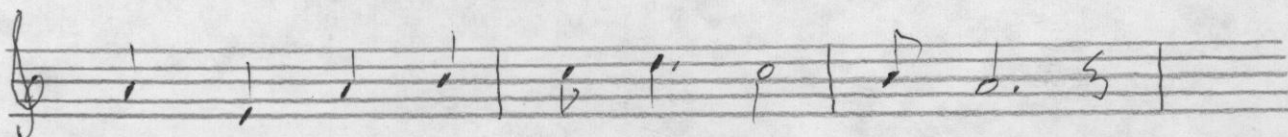
2. Oldozz fel bűneinkből a te nagy kegyelmedből;
a te áldott fiadért, Krisztus Jézus urunkért.
3. Hallgasd meg esdeklésem, az én nagy könnyörgésem.
Vedd el szenvedésemet, testi gyötrelmeimet.
4. Adj nyugalmat lelkemnek, örök üdvösségemnek,
Dicsérjelek tégedet, mig e világon élek.

A másik, amire még emlékszem.

Világtalan nyomorult vagyok. Jó asszonyok, jó emberek!
Nem láthatom a fényes napot.

Enyhítsétek szen - ve - dé - semet

2. Hiába nézem én az eget, nem látom a nagy fényességet.

Jó asszonyok, jó emberek ! Enyhítsétek szenvedésemet !

3. Áldott Jézus, szép szüz Mária ! Nyomorultaknak a gyámola.

Jó asszonyok, jó emberek ! Enyhítsétek szenvedésemet!

Sajnos, nem emlékszem többre, esetleg kisebb töredékekre, ahogy könnyörögtek, rimázkodtak alamizsnáért.

Aztán a ~~szűz~~ templomtól távolabb voltak a különféle kikiáltók, akik különféle raffinériákkal - néha trágár, kétértelmű - kifejezésekkel csalogatták maguk köré a sokadalmat, hogy eladhassák portékájukat, melyek bizony silány dolgok voltak. Ilyen kifejezésekre emlékszem:

" Ide jöjjön mindenki, mert itt az amerikai csodabogár. Gyermek öröme, nagymamák kedvence ! Háromért darabját, amelyiket választják ! Ide, ide lányok, asszonyok ! Itt van, itt kapható nálam a jó hosszú fa. . . . kanál ! Nem téged hivatalak ide, te málészájú ! Te meg menj az anyád pi ros papucsát megkeresni !

E felhívásokra nem nagyon siettek sem a lányok, sem az asszonyok. Inkább a fiatalabb gyermekek álltak körül, nagyokat nevetve a " szellemes " kifejezéseknek.

Aztán a sok csecsebecse mellett árulták az ugynevezett " similibát ", mely papírból volt s fűrészporral volt töltve s gumiszál volt rajta, Egymást dobálták vele s ha elszakadt, bizony alaposan befűrészporozta azt, akit eltaláltak, de még a szomszédját is.

A gyermekek nagy előszeretettel vásárolták a riasztó pisztolyt a hozzávaló töltényekkel s durrogtattak szünet nélkül. A kisebbeknek meg mindenük volt a kard, meg a bábcsikó, a puska, melybe bele lehetett tenni a parafadugót, melyet egy rugó lökött ki. Volt is nagy sirás-rivás, ha lepottyant, illetve a madzagja elszakadt a dugónak és az elrepült.

De egy ládát letettek a szerencsejátékosok is és már körül is állták őket, hogy aztán kezdődjék : " Itt a piros, hol a piros " játék. Természetesen ott voltak mellettük a segítők is, akik nyertek, hogy aztán minél több beugorjon és csalják tőlük a pénzt. De ott volt a figyelő is, aki azonnal jelentette, ha arrafelé jöttek a csendőrök s már el is tűntek, mert az efajta szerencsejátékot tiltották és ha elkapták volna a játzókat, meg is büntették volna őket.

De található volt ott különféle könyvárus is. Így árulták a nótás-könyveket, az álmoskönyveket és a vőfélykönyveket, meg a szerelmi levelezőket. Nem mondom, volt is olyan, aki vásárolta s vitte heza nagy boldogan.

Másik sarokban a cigányasszonyok jósoltak tenyérből s bizony sok család is előfordult a turbéki bucsun.

A turbéki bucsura ma már csak emlékezni lehet. Már nem leányvásár, népünnepély a turbéki bucsu. Nem is a napján tartják, hanem a megelőző vagy az utána lévő vasárnap. A rokonságot sem hívják úgy a szőlőkbe, mint annak idején, hiszen a távolabb lakók eladták a közelebb lakóknak.

Ma már nem csufoolják egymást a " kálomisták " meg a " pápisták ". Legfeljebb az idősek ülnek néha össze, hogy az utódoknak meséljenek a régi turbéki " kálomista bucsuról " s a fiatalok egy része szívesen hallgatja, mint ahogy én is tettem gyermekkoromban s mesélem most unokáimnak.

Kiss József

Kiss József
ny.ált.isk.igazgató.

P é c s .

Szamuely Tibor u. 1/b. I.6.

A turbéki kálomista bucsu című pályamunkához

A turbéki bucsujáróhelyen van egy kegytemplom, melynek falán egy márványtábla van elhelyezve. E táblát 1910 körül helyezték el, s ma is jól olvasható a szövege. E szerint ide temették el II. Szulejmán szultán belső szerveit - meghalt 1566 szeptember 5-én - s föléje siremléket - türbét - emeltek, míg bebalzsamozott testét Konstantinápolyba szállították. A törökök kiverése után Nagyboldogasszony tiszteletére e helyen emelték a templomot.

1686-ban az üldözött magyar lakosság Turbékra költözött, mivel a XVII. században Szigetvárra a török rácokat telepített le. / Lásd: Somogy vármegye és Kaposvár megyei város c.könyv 324. oldalán. A könyvet kiadta a Vármegyei Tisztviselők Országos Egyesülete 1932-ben./

Igy bizonyosra vehető, hogy a " türbe " szóból származott a Turbék elnevezés, mely a nép körében így terjedt el, később hivatalosan is így nevezték és ma is így nevezik.

A Szigetvárra letelepített " rácoknak " 1926-ban még templomuk is volt s csak ezután bontották el valamikor 1926-1930 között. Ezt a templomot úgy is nevezték Szigetváron, hogy a ráctemplom.

A turbéki bucsu kezdetben római katolikus bucsujáró hely volt. A reformátusok csak azért mentek el, hogy - főleg a fiatalok szórakozzanak, a környékbeli jó bort termő szőlőkbe pedig meghívják a rokonságot. A protestánsok - reformátusok - döntő többségükben nem tették magukévá a bucsujárást úgy, hogy az ott folyó szertartásokon tömegesen vagy kisebb csoportokban is - hitbeli meggyőződés alapján - részt vegyenek. Akik esetleg a reformátusok közül bementek a templomba, inkább a kíváncsiság és a ref.szertartásokon nem található misztikum vonzotta őket / latin nyelvű mise, tömjénezés, recitáló éneklés, gyertyák égetése, félhomály, többszöri letérdelés, szentetviztatrtónál kereszt-

vetés./ Aki bement protestáns létére, az énekelni nem tudott, legfeljebb letérdelt, ha a katolikus hivek is letérdeltek. De keresztet soha nem vetettek, sem nem nyultak a szenteltvíz tartóba. Furcsának tartották, hogy a pap többször is a hivek felé fordult mise közben az oltártól s ez feszélyezte is őket. Sőt, utána még - főleg lakodalmak és disznótörök idején - ha protestáns és katolikus emberek voltak együtt-gunyolódtak is. Pl. gyakran emlegették, hogy a katolikus pap áldozáskor, mikor felemelte a kelyhet és a benne lévő bort megáldotta latin nyelvén, a reformátusok azt emlegették, hogy ilyenkor azt mondta: " Látjátok, de nem isszá - á - took ! " Hiszen a református urvacsoraosztáskor a ref.hívők ittak a kelyeből, amit ugyan római katolikus hatásra gyónópohárnak neveztek és neveznek sok helyen még ma is.

Különben egymás istentiszteleteire nem jártak el, legfeljebb temetéseken vettek részt, esetleg esküvők alkalmával, de nem a hitélet ápolásáért, hanem inkább kíváncsiságból, vagy megszőkásból.

A bucsuba is inkább a mulatság vonzotta egymást. Némelyik rk.és ref.vallásu család jó barátságban volt egymással sok-sok éven át. Ez abból adódott, hogy a férfiak együtt katonáskodtak, aztán meg a szigetvári vagy a környékbeli vásárokon egymástól vásároltak állatokat - tehenet, lovat, borjut, sertést - s ha ezzel meg voltak elégedve, ebből nagyon kedves és szép, jó barátságok szövődtek és maradtak meg.

A protestánsoknak a bucsu szakrális jelentőséget nem adott. Elvéve, mint az én nagyanyám is, aki különben református volt, az első világháboru ideje alatt megfogadta, hogyha édesapám hazakerül a háboruból, illetve a hadifogságból, akkor elmegy a nagyasszonyi bucsura és akkor ott " megkerüli " az oltárt.

Persze, nem vette tragiskusan, ha éppen valamilyen dolga akadt s nem tudott elmenni a turbéki bucsura, így elmaradt az oltár megkerülése. Abban az időben járt el, amikor én még akkora voltam, hogy egyedül nem engedtek el. Hiszen a bucsuk napján szüleim dolgoztak s csak délután jöttek " fel " a becefai szőlőkhöz, ahol pince is volt s itt jött össze a rokonság, komaság, meg a jó barátok.

Bár a bucsu amolyan " leányvásár " jellegű volt, elvértve akadt ennek folyamányaként vegyes házasság. A jobbmódu református vallásu családok lenézték, lealázónak tartották, hogy családjukba más " hitű " kerüljön. De a papság a bucsuk után élénken érdeklődött, főleg ha halott is valamit, egy - egy készülő házasságról. Nem átallottak nem egy esetben bele is avatkozni, arra mindenképpen törekedni, hogy két valáson levők " reverzásist " kössenek. Legenyhébb az volt, hogy a pap kijelentette, ha nem ad reverzálíst az egyház javára, akkor nem ~~keske~~ti meg őket a templomban, születendő gyermekeiket pedig nem kereszteli meg. Ez pedig azt is jelentette a reformátusoknál, hogy az apa vagy a nagyapa hosszabb ideig nem lehetett sem kurátor / gondnok /, sem presbiter, melyre pedig e délsomogyi férfiak, főleg ugy 40-50 éves korukban már nagyon vágytak, számítottak. Legalább akkora " tisztösségnek " tartották, mintha " helöttek bírö vagy eskütt " lett volna polgári vonalon.

A már korábban említett fehér egeres planétahuzón kívül - bár ez ritkábban - volt olyan is, aki papagájjal huzatta a planétát. Ezeken a planéta papirokon is a feliratok hasonlóak voltak fehér egerekkel huzottakkal.

A ringlis hajítás mindenekelőtt a gyermekek dolga volt. Bizony kisebb gyermekeket a nagyobbak nem nagyon engedtek oda, hogy azok felmehessenek a kislétrán, mert a hajtani akarók sorba álltak és sokszor a ringlisesnek kellett " igazságot " tenni. Hogy hányszor kellett hajtani egy felülésért, attól függött, hogy mekkora volt a " munkaerő kínálat. " Azon a ringlisen, melyen lovak és hintó is volt, többszöri, 6-8 hajítás után lehetett lejönni, míg az ugynevezett láncos " ördöghintánál 4-5 hajítás után már fel lehetett egyszer ülni.

Gyakori volt a csalási kísérllet, hogy kevesebb hajítás után már valaki leakart jönni és felülni lóra vagy hintóra. Nagy volt az összetartás, áruló nem akadt, aki ezt megmondta volna a ringlisesnek. Márcsak azért sem, mert ekkor helyette más mehetett hajtani, így felülésére előbb sor kerülhetett. De a ringlises is figyelemmel kísérlte s

ha észrevette a csalmi szándékozót, elkergette s nem engedte felül -
ni. Ez főleg olyankor történt meg, ha sokan voltak olyanok, akik pénz-
ért akartak felülni a ringlisre.

Kiss József

Kiss József

ny.ált.isk.igazgató.

P é c s .

Szamuely Tibor u. 1/b. I.6.

7633

